

Kom op voor de meest kwetsbare gebieden

Urgente oproep 15 burgemeesters voor ondersteuning om tweedeling tegen te gaan

Geachte leden van het Kabinet,

De coronacrisis raakt ons allemaal. De zorg staat onder druk en banen staan op de tocht. Als burgemeesters zien wij echter nog een verontrustend probleem steeds manifester worden: de ontwikkeling van de meest kwetsbare gebieden in ons land. Dit zijn de wijken en buurten waar een hele hoge concentratie van mensen woont die veel hulp en ondersteuning nodig hebben. Hier wonen veel mensen zonder werk, met psychische problemen, in armoede. Huishoudens met een stapeling van problemen. Plekken waar kinderen sneller en vaker onderwijsachterstanden oplopen, waar criminaliteit als een virus om zich heen grijpt en de levensverwachting structureel lager is. De coronacrisis zorgt in deze gebieden een exponentiële toename van deze problematiek. Het eindverslag van de tijdelijke werkgroep Sociale Impact corona crisis o.l.v. Femke Halsema spreekt zich ook hierover uit.

Onze oproep aan u is: juist nu moeten we investeren in deze gebieden.

Inwoners in onze kwetsbaarste gebieden worden zwaar getroffen door de gevolgen van de coronacrisis. Denk bijvoorbeeld aan de toegenomen spanningen binnen gezinnen waar teveel problemen samenkomen, in kleine huizen met weinig veilige (buiten)ruimte. Mentale gezondheidsproblemen als stress, angst en depressie nemen toe, door de onzekerheid t.a.v. de eigen gezondheid maar ook door de onzekerheid t.a.v. het toekomstperspectief van kinderen, jongeren en volwassenen. De werkloosheid, die al hoog was, neemt toe en het vinden van nieuw werk is moeilijker, zeker ook voor arbeidsmigranten en andere kwetsbare groepen die hier meer dan in andere wijken wonen.

Denk aan de kinderen in deze gezinnen die onvoldoende ondersteuning vanuit huis kregen in de periode dat de scholen dicht waren waardoor onderwijsachterstanden schrikbarend zijn opgelopen. Kinderen die soms de afgelopen periode niet meer buiten kwamen, omdat hun ouders bang waren voor het coronavirus.

En denk aan jongeren die hun werk verloren en zich verzamelen op straat. Ze veroorzaken overlast in de openbare ruimte, waardoor spanningen in de wijk verder toenemen. Sommigen van hen kiezen juist nu voor het makkelijke geld van de criminaliteit.

Als bestuurders van de steden met deze stedelijke vernieuwingsgebieden zien wij dit met grote zorg gebeuren. Er wordt hier maatschappelijke schade aangericht die nog heel erg lang zal doorwerken. De tweedeling in onze gemeenschap en de kansongelijkheid nemen nog verder toe, de binding met de rest van de samenleving neemt nog meer af. Daarom doen wij nú, namens 15 gemeenten en de 1 miljoen mensen die in deze gebieden wonen, de dringende oproep aan u om samen alles op alles te zetten om dit te voorkomen.

Natuurlijk doen we al veel, samen met onze partners in de stad: inwoners, ondernemers en professionals. Vaak werken we daarbij al samen met het Rijk. Belangrijke onderwerpen bijvoorbeeld op het gebied van Wonen (zoals het verhogen van de investeringsaftrekmogelijkheden op de verhuurderheffing) maar ook andere beleidsvelden staan nog op de agenda.

Eind vorig jaar hebben we als burgemeesters van de 15 betrokken steden in het kader van het Programma Leefbaarheid en Veiligheid met de minister van BZK en enkele andere ministers de afspraak gemaakt langjarig en vanuit een brede agenda (sociaal domein, onderwijs, veiligheid, wonen) met directe betrokkenheid van onze partners in de wijken samen te gaan werken aan een integrale aanpak van 16 stedelijke vernieuwingsgebieden in onze steden, geïnspireerd op het

Nationaal Programma Rotterdam-Zuid. Wij zien dat als een erkenning dat we ook op complexe dossiers en met betrekking tot de samenhang daarvan samen knopen moeten doorhakken.

Werken aan deze lange termijn aanpak blijft onverminderd nodig. Onder de uitzonderlijke omstandigheden van de coronacrisis is dit echter simpelweg niet genoeg en vooral ook niet snel genoeg. Vandaar deze uitgestoken hand.

Een versnelling en een intensivering van de aanpak van deze gebieden is onontkoombaar. Wij pleiten daarom voor een, op deze stedelijke vernieuwingsgebieden toegespitst sociaal offensief.

We verzoeken de ministeries van BZK, OCW, J&V, VWS en SZW om met ons een bondgenootschap aan te gaan en te investeren in de grootste knelpunten die wij signaleren en die hier samenkomen in de huishoudens in deze kwetsbare buurten: onderwijsachterstanden, het lerarentekort dat in deze wijken nog schrijnender is, het oplopen van de werkloosheid, toename van schulden en armoede, spanningen in huis en op straat, huisvestingsproblemen voor kwetsbare groepen als arbeidsmigranten en spoedzoekers, jeugdoverlast en risico's op een vlucht in (ondermijnende) criminaliteit. Onorthodoxe maatregelen moeten daarbij niet worden geschuwd, en uiteraard doen we dit in samenspraak met de inwoners van de stedelijke vernieuwingsgebieden.

Alleen zo kunnen we voorkomen dat er een verloren generatie opgroeit, dat criminaliteit toeneemt en de tweedeling in onze samenleving groter wordt.

Femke Halsema
Burgemeester Amsterdam

Ahmed Marcouch
Burgemeester Arnhem

Paul Depla
Burgemeester Breda

Johan Remkes
Burgemeester Den Haag

John Jorritsma
Burgemeester Eindhoven

Koen Schuiling
Burgemeester Groningen

Emile Roemer
Burgemeester Heerlen

Sybrand van Haersma Buma
Burgemeester Leeuwarden

Ina Adema
Burgemeester Lelystad

Frans Backhuis
Burgemeester Nieuwegein

Ahmed Aboutaleb
Burgemeester Rotterdam

Cor Lamers
Burgemeester Schiedam

Theo Weterings
Burgemeester Tilburg

Jan van Zanen
Burgemeester Utrecht

Jan Hamming
Burgemeester Zaanstad

Bijlage Samen aan de slag met een sociaal offensief

Vanuit onze 15 steden willen wij nú onze samenwerking met onze partners in de stad en het Rijk sterk intensiveren. Dat doen we aan de hand van vijf opgaven die in alle steden spelen en die nauw met elkaar verbonden zijn. De concrete maatregelen zullen vanuit de lokale situatie en vanuit die onderlinge samenhang van elk gebied ingekleurd zullen moeten worden. We maken versneld een impact analyse van de beoogde aanpak en monitoren de effecten van ons werk, samen met kennisinstellingen. Wij gaan in gesprek met de inwoners van de stedelijke vernieuwingsgebieden over de aanpak, bijvoorbeeld via een jeugdtop en een volwassenentop in het eerste halfjaar van deze aanpak. We zorgen voor een financiële gebiedsgebonden impuls voor extra inzet op de genoemde punten, aanvullend op bestaande middelen en lokale investeringen. Daar waar nodig werken we aan een tijdelijke en gerichte verruiming van wettelijke mogelijkheden om uitzonderingen te kunnen maken en bijzondere maatregelen toe te staan. We maken afspraken over vaste aanspreekpunten bij het Rijk die toegankelijk en aanspreekbaar zijn voor deze lokale coalities en die door de steden lokaal zullen worden getrokken.

Onze opgaven:

1. Onderwijsachterstanden

Het niet naar school kunnen betekent voor kinderen in de kwetsbare wijken een verdieping van de leerachterstanden. Om die achterstand zoveel mogelijk in te kunnen lopen, zal er in de zomer binnen de wijken een extra intensieve Zomerschool georganiseerd worden, aangevuld met andere maatregelen in de wijken om leerlingen te ondersteunen en onderwijsachterstanden te verkleinen. We maken hierbij gebruik van de middelen voor onderwijsachterstanden die het ministerie van OCW reeds beschikbaar heeft gesteld. We zetten extra in op loopbaanoriëntatie gericht op kansrijke sectoren en het zorgen voor digitale leermiddelen voor online schoolwerk. We bieden leerlingen extra lessen het komend schooljaar en misschien ook nog langer dan dat, om opgelopen achterstanden in te halen: didactisch, fysiek en sociaal-emotioneel (taal, rekenen, sport, cultuur en watjewilwordenlater). We monitoren hoe het met ze gaat in hun verdere (school-)loopbaan (overgang naar vervolgonderwijs of arbeidsmarkt) en maken brugjaren tussen PO en VO mogelijk.

Inmiddels lijkt het ook zo te zijn dat de lerarentekorten zich vooral bij achterstandsscholen concentreren. Het extra belang van onderwijs juist voor deze kinderen weegt op de arbeidsmarkt blijkbaar onvoldoende op tegen de extra inspanning die het vergt om in deze wijken les te geven. Dit onderwerp speelt al langer, maar de urgentie van deze crisis vraagt erom dit nu te doorbreken. Een verhoging van de salarissen voor goede leraren op deze basisscholen is daarbij één van de punten die in een zgn. *mobilisatieplan onderwijs* zou moeten worden opgenomen. Hiermee kunnen extra onderwijzers worden aangetrokken, net als dat de afspraak kan worden gemaakt om alle huidige onderwijzers op scholen in deze gebieden het komende schooljaar tijdelijk extra salaris te geven.

Het uitbreiden van de ondersteuning voor ouders (uitbreiden ouderkamers, investeren in brugfunctionarissen, meet & play voor de jongste jeugd, pleinmakers die op de scholen aanwezig zijn) is aan de orde. Het verruimen de voorschoolse ontwikkelmogelijkheden voor de groep van 0 tot 4 jaar is relevant, net als het vergroten van de ontwikkelmogelijkheden op het gebied van sport, cultuur, muziek, techniek etc. buiten school.

2. *Snelle toeleiding naar werk*

Het aantal mensen dat een beroep doet op voorzieningen (TOZO, bijstand) is sterk toegenomen sinds het begin van de coronacrisis. Aanvullend op de reguliere aandacht op gemeenteniveau, is specifieke inzet wenselijk op gebiedsniveau. Veel bewoners zijn werkzaam in branches die hard worden geraakt, of hadden al voor de crisis moeite met het vinden van een baan.

Als er een ondersteuningsregeling (hulpverlening, loonkostencompensatie, zonder te veel knellende voorwaarden) komt om deze mensen met voorrang op herstellvacatures te plaatsen, benutten we een unieke kans. Bij werkloosheid is de eerste klap een daalder waard: bijvoorbeeld door middel van re-integratieprogramma's in samenspraak met werkgevers/branches in elk regio, in de directe omgeving van de 16 gebieden: herstellvacatures gaan in afstemming met het UWV bij voorkeur naar uitkeringsgerechtigden uit deze gebieden. We kijken daarbij naar zowel recente als langer rechthebbenden. Daar waar nodig leiden we mensen met loonkostencompensatie naar eenvoudig werk.

3. *Schuldhelp verlening*

Al voor de crisis waren de schulden hoog, meden inwoners hulp uit vrees voor schuldsanering of kwamen ze vanwege de beperkte afloscapaciteit niet in aanmerking voor een saneringstraject. De inlooppfaciliteiten zijn – vanwege de coronamaatregelen – beperkt, waardoor de drempel om hulp te zoeken hoger ligt. Hoe langer mensen wachten met het zoeken van hulp, hoe meer de problematiek oploopt.

Corona-maatregelen hebben zo de schulden verder vergroot en velen zijn informele schulden aangegaan, soms in het ondermijningscircuit. Het grijze gebied in de regelgeving tussen vrijwilligheid en ondertoezichtstelling/schuldsanering dat in sommige steden ondervonden wordt, belemmert een effectieve en fatsoenlijke ondersteuning om uit de schulden te komen. We werken aan een check bij het ontvangen van een uitkering of andere hulpverlening en kijken of het verplicht stellen daarvan ondersteunend kan zijn of juist leidt tot meer zorgmijding. Geldproblemen zijn stressverhogend en vergroten het risico op gezondheidsproblemen zoals depressie. Het hulpplan bestaat uit budgetbeheer en een toelage die hoger is dan die van echte schuldsanering, zodat men ook gemotiveerder mee zal werken. Maar ook kunnen we een slag maken door de wijze van schulden innen door de overheidsinstanties tegen het licht te houden.

De aanwezigheid van laagdrempelige inlooppunten, de inzet van ervaringsdeskundigen en het verkorten van de doorlooptijd van saneringstrajecten, zodat er (vooral voor jongeren) sneller weer een positief perspectief ontstaat, zijn in de huidige situatie van belang. Er is nog steeds winst te halen in het versterken van de samenwerkingen tussen de belangrijkste schuldeisers. Maar ook de rol van banken bij het verstrekken van creditcards en leningen aan kinderen die net 18 zijn geworden en niet kredietwaardig zijn, vergroot de problematiek en kwetsbaarheid.

4. *Extra inzet voor kinderen en jongeren*

Kinderen en jongeren hebben het in deze gebieden al niet gemakkelijk en groeien op onder moeilijke omstandigheden. De corona-crisis heeft voor hen directe gevolgen voor hun dagelijkse leven in de buurt. We hebben daarom blijvend extra aandacht voor de risico's op toename van spanningen "achter de voordeur", en de kwetsbaarheid rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Via extra inzet op vroegsignalering werken we aan een effectieve hulpverlening gericht op kinderen in kwetsbare huishoudens. We bevorderen het gebruik van de meldcode (programma Geweld Hoort Nergens Thuis).

Kleine kinderen worden vaak juist binnengehouden, hebben te weinig beweging en komen elkaar niet meer tegen. Veel jongeren zijn juist wel op straat, in grote groepen. Vaak ontstaat er spanning tussen groepen. Dit loopt soms uit de hand, jongeren zijn gewapend, o.a. met knuppels. Jongeren weten de regels wel, maar ze blijven elkaar opzoeken. Ze wonen bij hun ouders in kleine woningen, en hebben met het wegvallen van school en het verliezen van hun baantjes geen dagbesteding meer. Ze vinden elkaar bij de supermarkten, in parken. Boetes werken niet; het effect is polariserend en leidt tot meer spanning. Het gevoel onder jongerenwerkers is dat het harde werken van de afgelopen tijden teniet wordt gedaan.

Concrete aandacht is nodig om jongeren een alternatief te bieden voor het hangen op straat en weer te kunnen nadenken over een (toekomst)perspectief. We doen dit uiteraard mét jongeren, indachtig wat het *Eindverslag van de tijdelijke werkgroep Sociale Impact* zegt over het geven van regie over het eigen leven aan alle burgers, met name aan jongeren. Hierbij denken we aan preventieve en laagdrempelige (vakantie-)activiteiten, met sport en beweging (bootcamps) als belangrijk element, op de plekken en tijden die aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Het versterken van de (mentale) weerbaarheid en van gezondheidsvaardigheden bij jongeren wordt in deze activiteiten meegenomen. Hierbij willen we jongeren uit de wijken inzetten voor het organiseren van activiteiten en daarmee rolmodellen creëren. Daarnaast wordt gewerkt aan gerichte ondersteuning voor jongeren met toenemende schulden en andere sociale problematiek zoals crimineel gedrag. School, werk of bijbanen, laten sporten en cultuurbeoefening is de lijn zoals ouders die anders ook voor hun kinderen trachten vorm te geven.

Er zijn ook veel jongeren die niet aan MBO-opleidingen kunnen beginnen via een BBL-traject, omdat de baan waarop ze aangenomen waren niet doorgaat, of omdat er nu geen banen zijn. Dit gaat nog lang doorwerken. MBO opleidingen starten in september. Ze zijn straks een heel leerjaar kwijt als ze voor die tijd geen leer/werkbaan kunnen krijgen. Dit vereist een stevige inspanning op korte termijn.

5. *Ondermijning en leefbaarheid*

We werken aan een tweeledig offensief dat zowel bestaat uit een regulerende strategie (handhaving en toezicht) als uit een sociaaleconomische strategie die aansluit bij de positieve dynamiek in de (kwetsbare) wijken. Repressie en preventie.

We mogen er vanuit gaan dat de criminele industrie zich minder aan de lockdown afspraken heeft gehouden dan andere branches. Dit treft inwoners van onze wijken in hoge mate, als slachtoffer en als dader. Het jongerenwerk ziet dat jongeren die op de goede weg waren weer afglijden naar de criminaliteit in de drugswereld.

Extra inzet, ook op handhaving, is nodig om de negatieve consequenties van de afgelopen periode zo snel mogelijk teniet te doen. Justitie-partners moeten voldoende geëquipeerd zijn. Het ontbreekt o.a. aan voldoende capaciteit bij politie, belastingdienst en OM. Dit moet zo snel mogelijk worden opgelost.

Het risico op vlucht in de criminaliteit is bijvoorbeeld aan te pakken met vroegsignalering van schulden en een toets op rechtmatige woonsituaties. Rechtmatigheid bepaalt ook vaak het recht op hulp indien nodig. Als de woontoets niet wordt doorstaan en er ontstaan problemen, dan levert het officiële circuit niet, en is men overgeleverd aan het ritselcircuit.

Voorbeelden van een combinatie van preventie en repressie zijn ook de aanpak van criminele families, het voorkomen van jonge aanwas in de criminaliteit (bijvoorbeeld via de inzet van toegeruste coaches of rolmodellen) en de aanpak van multi-problematiek.

Ondermijning betreft niet alleen drugs maar ook fraude en overlast op andere terreinen. Denk aan woonfraude en de overlast die voortkomt uit de huisvesting van kwetsbare groepen als arbeidsmigranten en andere kwetsbare groepen (daklozen, 'spoedzoekers'), juist in deze gebieden. Controle op rechtmatigheid van recente toelagen voor zzp-ers en bedrijven kan het begin zijn van een spoor naar criminele netwerken en witwaspraktijken. Naast goed samenwerken met de rechtspraak en handhaving moet er ook een hulppakket beschikbaar zijn voor het hele huishouden.

De leefbaarheid in de stedelijke vernieuwingsgebieden staat sterk onder druk. Wij werken daar met man en macht aan. Onze corporaties kunnen op het gebied van leefbaarheid een belangrijke rol spelen maar komen daar in de praktijk onvoldoende aan toe. Voor onze stedelijke vernieuwingsgebieden moet daar op korte termijn in het kader van deze aanpak van de effecten van de coronacrisis ruimte voor worden gecreëerd, zowel financieel als vanuit regelgeving.

Door dit pakket worden belangrijke uitingsvormen van discriminatie en alle andere mechanismen van uitsluiting (het gevoel hebben niet mee te tellen), krachtig en gericht bestreden, en omgezet in insluiting, een uitgestoken hand die er voor zorgt dat meer mensen weer mee kunnen gaan doen.